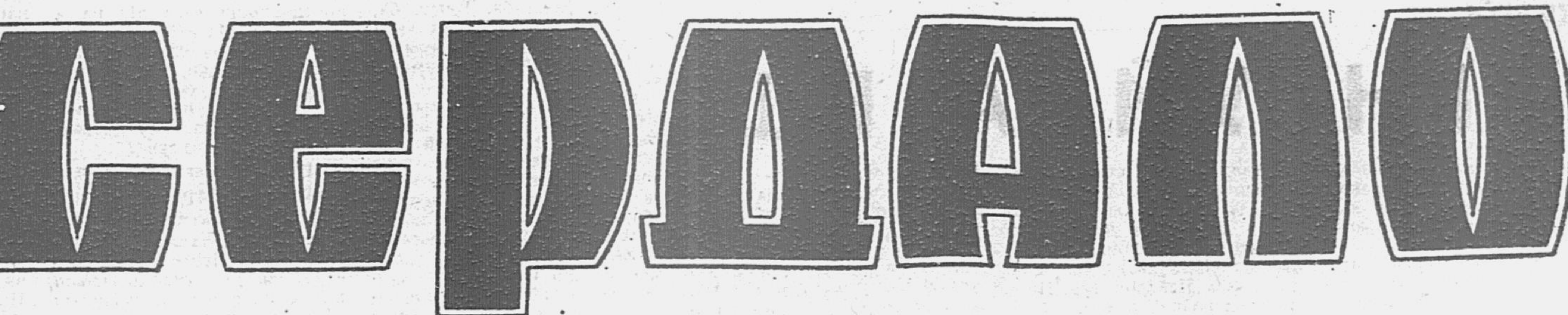
Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 18 ИЮНЬ, 1988 ШУ. ★ № 73 (7576). ★ Мах 3 кеп.

БархIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета ийслагIча сессех бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

17 июне г. Грозне хилар бархIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета ийслагIа сесси. Из хьайийллар НГIАССР Лакхехьарча Совета председатела депутата **Х. М. Витушева.**

Сессе ладийгIар Лакхехьарча Совета мандатни комиссе председатела депутата **А. В. Шаршавых** яьча докладага, хIьата соцам тIа а ийцар керда хержача депутатий В. А. Алехина, В. М. Данилеца, Г. У. Мальсагова, П. П. Чернышева, В. В. Поповай, И. Н. Куннцына полномочеш могаярах.

Депутаташа чIоагIъйир ден повестка а сессе балха порядок а. Дувцийта оттадир ер дешаш:

1. НГIАССР Лакхехьарча Совета цхьайолча массазарча комиссей составе хувцамаш дарах.
2. КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа 2000 шу тIакхоачаш хIара дезал къаьсттача квартираца е ший цIеноща Iалашбара Нохч - ГIалгIай АССР советски боахамен органаша беча балха хьакъехьа.
3. НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **С. Н. Кожуховске** яьча докладагIа соцам тIанийцар НГIАССР Лакхехьарча Совета цхьайолча массазарча комиссей составе хувцамаш дарах.

Цул тIехьагIа Лакхехьарча Совето ладийгIар НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела депутата **К. С. Салтаханова** КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа 2000 шу тIакхоачаш хIара дезал къаьсттача квартираца е ший цIеноща Iалашбара Нохч - ГIалгIай АССР советски боахамен органаша беча балхах йолча докладага.

НГIАССР Лакхехьарча Совета комиссей содоклад йир планово-бюджетни комиссе председатела депутата **В. А. Куценкос.**

Цу дешах пренешка къамаьлаш дир депутаташа: **В. М. Шамардина** — Грозненски горисполкома председатела, **Р. М. Хачатурова** — «Грознефть» яхача производственни объединене генеральни директора, **А. М. Котиева** — «Электроинструмент» яхача Назрановски завода лекальщика, **Э. Э. Исмаилова** — Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене начальника, **А. И. Воронкина** — НГIАССР Министрий Совета председатела заместитела, республика Госагропрома председатела, **Х. Г. Багашева** — Шалински района «Южный» совхоза директора, **П. П. Чернышева** — НГIАССР чурча гIулакхий министра, **Д. Б. Мусхаджиева** — Гудермес станце мовхьаши багажи лехара волча агента, **Г. Г. Олейникова** — профсоюзий областной совета председатела, **В. В. Поповас** — КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара, **А. С. Закриева** — «Агропромстрой» ПМК-320 бригадира, **А. А. Опрышкос** — «Промавтоматика» НПО генеральни директора.

Лакхехьарча Совето берригаш раьза а болаш соцам бир КПСС XXVII съезда ренешка хьежжа 2000 шу тIакхоачаш хIара дезал къаьсттача квартираца е ший цIеноща Iалашбара Нохч - ГIалгIай АССР советски боахамен органаша беча балха хьакъехьа.

Цул тIехьагIа НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах доклад йир республика Лакхехьарча Совета Президиума секретара депутата **С. Н. Кожуховске.**

Сессе Указаш чIоагIдир, тIанийцар доагI-доагIаш дола законаши соцамаши.

Лакхехьарча Совето йийцар депутата З. А. Насухановас НГIАССР Госагропрома председателга енна Гудермески районерча Исти-Су яхача юрта детсад хьалъелгеи эксплуатаце дIалулгеи тIехьадаккхара бахьанех йола запрос, хIаьта запросагIа боагIаш бола соцам тIанийцар.

Цу тIехь НГIАССР Лакхехьарча Совета сессе ший болх чакхбаьккхар.

Доакъар кийчдар—бехктокхаме гIулакх

Дерригa низаш тIадерзадаь...

Геттара дика хьокхамаш долаш, хьабоагIа Урус-Мартановски района Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Мичурина цIерагIча совхоза доакъар кийчдераш. Царех язде дага долаш, делкъийга доакъара люцерна хьокхача кхай тIа тхо кхаьчача хана, Iийне хIама юаш багIар механизатораш. Укхаза бар доакъар Iалащдарах бехктокхаме вола совхоза директора заместитель Мальсагов Хьусен, боахама профсоюзни организаце председатель Дакаев Iабдул.

ХIама йиаь ваьн-ваьннар тIавахе, чам болаш кхача кийчбарах повора Джабраилова Сацитийна баркал а аьле, болх бе водар, кхычарга а ца хьежаш. ХIама йиаьчул тIехьагIа салаIа дагахьа волаш цаI хиланзар.

— Джабраилова Сацита а подрядагIа болх беш йолча механизированни отряда юкъейоагIаш я, — йоах Дакаев Iабдула.— Кхача кийчбара эшар: дулх, хох, коартол, баьцадаараш цо ше ийду совхозагара а цкъаза кхыметтел базар тIара а, отряда фондера цу гIулакха лаьрххIа хьакъоастадаьча ахчах. ХIаьта соахка болх баь даькkхачох совхозо денна хинна ссуда дIаденначул тIехьагIа, доакъара культураш кхеяра эшар: дIадера фу, удобренеш, цхьацца техника эца йиш йолаш ахча дисар отряда фонде. Из доацаш хIара болхлочоа бетта юкъера лаьрхIача 300 сом алапи кхаьчар дIадахача шера. Арендни подрядагIа болх вIаштIехьбакkхаро хьакхелла беркат да из. ХIаьта укх шера производства ерригa подразделенеш я тха совхозе цу хьисапе къахьегаш.

...Тхо цу кхай тIа даьхка пхийттех минут ялалехьа юха а шерра дарж доакъар Iалащдара балхаш. Люцерна шин агрегатаца хьокх. Из болх беш Махашев Лечеи Ицлаев Лемен ва. Хьекха касарех Iоюлл цар буц. Шин-кхаь сахьата маьлхарйохийташ уллийт кхай тIа. ТIаккха хьагул а йийя греферни шин погрузчикаца лафета тIа а етте, сенаж йоллача дIахьу.

Дика вIаштIехьъяьkкхача конвееро санна болх бу ерригача технико. Хадданза дIауд кхай тIара люцернах етта лафеташ тIехьайниза тракторaш. Царех хIараяр кхай йистте латтача тараза тIа эза а эзе, лаьрххIа леладеча журнала тIа дIаязъю отряда совета юкъевоагIача Магомадов Махьмада, 'доакъар дIахьош волчунга журнала тIа кулг а яздайташ.

— Махьмадал совгIа, укхазара сенаж йоллача дIадихьа моша доакъар дIаязду шурий ферма коллектива совета юкъевоагIача Бисултанов Апте а, — дувц Мальсагов Хьусена. — ТIаккха сайрийна болх чакхбаьлча шинне даь йоазув вIаши нийсду. Кулга цIена боацараштa никъ къовл.

— ПодрядагIа болх беш йолча укх отряда коллективе а нийслу-теш иззамо нах?— аьнна, оаха даьча хаттара жоп луш Мальсагов Хьусена аьлар:

— Хилац. Цунца цхьана доакъар Iалащдара балхаш хIанз санна шерра даьржача, новкъостал дара кхыча бригадашкара механизатораш хьаэц отряда совето, царна ший фондера ахча а телаш. Уж санна бараш отряда гIулакхех, пайда барах башха дог лазаш хилац. ХIанз укх кхай тIара моша доакъар дIакхухьаш лелача тракторaш тIа болх бечарех дукхагIбараш, кхыча кхаш леладеча бригадашкара сенаж йоллача юкъа новкъостал дара бийха нах ба. Цар дечоа тIахьожам лоаттабара оз кхай тIара дIакхухьаш дола моша доакъар. Цул совгIа из ду кIоага чу сенажа мел моша доакъар чуделлад отряда а шурий ферма а кулгалхошта цхьатарра ховргдолаш, хIаьта тIехьагIа расчет еш шоайла къувса дезаргдоацаш. Хьайийцача доакъарах ахча дала дезаш ма бий хьайбаш леладераш из шоашта Iалашдаьрашта.

Цу дерригне къаьгга хьахьокх производствана дай хила, хьадечоа хьурмат де подрядо нах Iомабеш латтилга.

Доакъар Iалащдеш боахкараштa юкъе нормаш кхоачаш ца еш цхьаккха а вац. Цхьабакъда, толашагIа бараштa юкъе а дикагIа къахьег люцерна хьокхаш боахкача Ицлаев Лемас, Махашев Лече, Ибаев Iарбе, копнителаш тIа болх беча Магомадов Вахас, кхай тIара ферме моша доакъар дIакхухьача Бакъаев Сайдамина, Магомаев Сайдамина, кхычар.

— Миштаб люцерна хьувкъам. Раьза дий шо цунна?

— Раьза ца хила хIама дац. ХIара гектара тIара планал совгIа юкъера лаьрхIача пхи тонн моша доакъар доал. ХIаьта люцерна тха боахаме 487 гектара тIа хилар дIалаьрхIача, юххьанца хьокхаш планал дукхагIа мел доакъар даргда лархIа хала дац. Из буц укх шера диазза хьакха йиш хургйолаш гIулакх вIаштIехьдаккха дага да тхо. Люцерна хьекхачул тIехьагIа мукъадаьннача кхай тIа хьалха минеральни удобренеш а тайсе, цу сахьате хий дилла доладу оаха хIанз. Иштта дергда дIахо йодача хана а.

— Мел доакъар Iалашдаьд оаш хIанзле?

— Цхьа эзари кхо бIаьи тонн сенаж еллай, шера план 1200 тонн йолаш. Вешта духхьашха хьокхаш ерригa а люцерна чуийцачул тIехьагIа, из тайпа доакъар кийчдара кхо план юлургъя хийцца. Тхо раьза долаш дика а я сенаж. Соахка елла хиннaчул вогIа яц. ХIаьта дIадахача шера кийчъяь хиннар ерригa цхьоалагIча классах яр.

— Аьла а доацаш, люцерна сенажа хьакхар фуд шун?

— Май бетта а июнь бетта хьалхарча пхийтта-ялхайтта дийнахьа а дукха йоачан йолаш хаоттам хургба, аьнна хоам баьбар синоптикаша. Цу хьале аьла хьекхачул тIехьагIа боарамагIа йокъайолийташ кхай тIа уллае йиш хургъяцар люцерна. Йошайнча касараш кIалтIардоахаш дукха къахьега а дезаргдар. ТIаккха йол яккхарга дIадодар лакхлургдар. ДогIо йошаяьчул тIехьагIа люцернах хьахинна йол а башха дика хургъяцар. Цудухьа юххьанца из сенажа хьакха соцам бир. ХIанз дехже а даьннадац.

М. ХАМАТХАНОВ.

«Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрике кIезига болхлой бац хьинаре къа а хьегаш, даим башхадика производственни толамаш доахаши хадданза социалистически яхье хьалха латташи. Царех цаI ва картона участкерча болхлоша чIоагIа лоархIаци сийдеши вола закройщик Наурбиев Хьамида Батыр. БархI шу дизад цу профессех из укхаза къахьегаш вола. Цу шерашка ший балхах тIехдика кхетарал совгIа, массехк смежни говзал караерзаьй цо. Цудухьа участкера моллагIа болхло цамогаш хинна е кхы бахьан нийсденна цIагIа висача, бехктокхамегIарча участке дIа а этта къахьегачарех ва из. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 120 — 130 процент кхоачаш ца еш.

Общественни балха тIа а хьинаре дакъа лоац Батыра. Фабрика профкома председатела заместитель ше хилара тарра дукха болх бу цо болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи кхетамца вIаштIехьяккхара. Къахьегама коллектива Совета декхараш а цIена кхоачашдеш хьавоагIарех ва из. Къахьегамеч производственнии дисциплина толхаяь моттиг нийсъелча, цу гIулакха бехкечаргара доаггIаш дар хьадех цо. бе боагIаш бола бехк а беш. ХIаьта доацаш дар болхлошта тIакхолла гIерташ хуле. цар га доах Батыра. Цудухьа массане а чIоагIа лоархIаши сийдеши ва из.

Предприятерча кагирхой хьехамчашта юкъе а белгалваьйна дика къахьегаш ва из къона говзанчаш кийчбара даькъе. Цхьа шу дIадахийтац цо кхоъ-виъ закройщик ца кийчвеш. ХIанз цо кийчвеш вола Гиреев Махьмад-Гире Гирихан дика кхеташ воагIа каралоацача профессех.

Фабрика переплетни участкерча производственницех эггара дикагIа лоархIачарех я переплетчица. коммунистически къахьегама ударник Абубакарова Аминат Расуловна. Ше хьаеча продукцена юкъе цхьаккха тайпа брак а ца нийсйолийташ хIара сменагIа нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цо.

Овсаре къахьегарал совгIа юкъарча балха тIа а доккха дакъа лоац Амината. Профкома члена декхараш кхоачашдеш я из. Цу балха тIа шийна тIадехка декхараш кхоачашдеча мело яь, цкъа шийх бехк баккхийтабац цо.

Хьаьнала къахьегаш цо даьхача производственни толамий лакха мах баьб. «Фабрика ветеран» яха сийлен цIи еннай цунна. Иштта Амината еннай Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума сийлен грамота а. ХIаьта тийнна кхыдола совгIаташ а дукха да.

СУРТАШ ТIА: 1. переплетчица А. Абубакарова; 2. (аьрдехьара аьттехьа) закройщик Б. Наурбиев ший болх Iомабеш ва ученика Гиреев Гирихана.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХIара сахьатах пайда эц

Укх тIеххьарча хана цахаддаш лаьттача йоачашка диллача, ала доагIа Назарен района «Маяк» яхача совхоза къахьегамхоша во къахьийгадац, аьнна. Районе эггара хьалха дIаболабеннаб уж хьайбашта доакъар Iалашда. Цу балха тIа пар аьттув а боал.

Назрановски РАПО вевача совхоза керттерча агрономаца Дзауров Баширaца къамаьл хилар тха. Цо дийцачох а дIахо тхоашта бIаргадайначох а оаха кхетадир таханарча дийнахьа из болх цу боахаме тIехдика дIабодаш хилар.

Цахаддаш делхаш хинна догIаш цIаьхха сайца а сайца, хьежаш къаьга малх а болаш, Iалаьмате хоза ди дар тхо цига нийсденнача хана. Иштта безаме дар укхаза бIаргадайна сурт а.

Кхы цIаккха а из тайпа ди доагIаргдоацаш санна, балха тIатеIа боахкар механизатораш. Царна бIарахьежача гуш дар бокkха безам а болаш шоай болх дIахьош уж боахкаш хилар. Цкъарчоа хетаделар сона: «ма доккха хIама дакх акхар деш латтар, иштта хиннабий - хьогI ераш массаза а», аьнна. Гучадаьлар, хIанз санна овсаре къахьегаш совхоза къахьегамхоша хьайбашта доакъар Iалашдара цIаккха а шоай низ - хьинар кходеш ца хилар.

Укхаза тхо хьакхачалехьа а, кIезига дийцадацар тхога совхоза керттерча агронома цу хьакъехьара дика хIамаш. Цхьабакъда, цо фуннагIа дийцадале а, со тешарг-м вацар долчча бесса из сурт тхоашта бIаргадайнадецаре.

Кхо-диъ ди мара дац совхозе хьайбашта доакъар Iалащдара балхаш лерттIа дIадоладаь. Вай лакхе ма аллара, хаоттамо новкъарле еш баьгIаб уж. БаьгIаб аьлча а, къаьстта уж балхаш дIадахьа вIаштIехьа хиннадац цар, ХIаьта, цхьаццa кхыдола балхаш ца деш-м баьгIа хург мичаб уж.

— Тахан мара лерттIа из болх дIаболабе таро хиннаяц тхога,—яхаш дувц совхоза директора М. Кодзоева. — Цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа хIара малх хьахьожаш дена ди бизза пайда ца эцаш дIа-м дохийтаргдац оаха. ХIанз укх сахьате тха керттера декхар хьайбашта шортта Iалашо елга да. Цу хьакъехьа кхы дувца хIама дац, хIана аьлча, эша кхоачам болаш а ба, тхоай декхар оаха дизза кхоачаш а дергда.

Дика да боахама кулгалхочо иштта бIубенна къамаьл деш хилар. Из иштта дале а, цхьабакъда, со дукхагIа тийшар лаьрххIа из болх кхоачашбеш волча механизатора Муцольгов Дауда дувцачох:

— Фуд хой шоана, — аьлар цо, — нагахьа санна, хIанззе а оаха хьайбай йоакхо ца йой, кхоана тIехьа хургда из. ХIаьта, шоашта деча Iуналга хьежжа мара шоашкара доагIар хьа а мича лу хьайбаша. Вешта аьлча, вай кхоабараш уж ма дий.

Укх шера совхозо хьайбашта доакъара лаьрхIа къоастадаьр нийс бIаь гектарал совгIа кха да. ХIаьта, хIанз укх сахьате, цар Iалашъеш яр цхьа сенаж я. 200 тонн мара яц таханарча дийнахьа укхаза лаьттах делла из доакъар. Цхьабакъда, лерхIаш яр 2 эзар тонн я. Иштта, доакъара лаьрхIа культураш а лерхI укхаза соахкарчул дуккха дукхагIа Iалашъе. Шеко яц, из цар кхоачашхургхиларах.

Безам ба, кIаьдбалар фуд ца ховш уж балхаш кхоачашдеш болча ахархой цIераш яха. Уж ба боахама дикагIа бола механизатораш Муцольгов Дауд, Евлоев Къурейш, Нагоев Хьасан, кхыбараш. Цхьа ди дIадахийтац царех хIаране 130—140 процент дийнахьара декхар кхоачаш ца деш.

М. МУТАЛИЕВ,
тха соб. корр.

ПРОГРАММА ЙИЗЗА КХОАЧАШЪЯЙ

СОВЕТСКО-БОЛГАРСКИ ЭКИПАЖ ЮХА ЛАЬТТА ЕССАЙ

ТАСС ХОАМ

1988 шера 17 июне московски ханах 14 сахьати 13 минoти яьлча «Мир» яхача Iилма-тохкама комплекса борта тIа цхьана деш дола балхаш чакхдаьннaчул тIехьагIа Соловьев Анатолий, Савиных Виктор, Болгаре Халкъа Республика гражданин Александров Александр юкъе бола дунен халкъашта юкъера экипаж Лаьтта юха-кхаьчай. Титов Владимири Манаров Мусаи дIахо шоай орбитальни бIаьха никъ беш ба.

«Союз ТМ-4» яха кема Iодоссадеш йола аппарат Iохайнай город Джезказгана къулба - малхбоален оагIорахьа 205 километр гаьна.

Космонавташ Соловьев, Савиных, Александров моташ-маьрша ба Лаьтта бессачул тIехьагIа.

«Мир» яхача орбитальни комплекса борта тIа бархI дени бархI буси никъ беш дунен халкъашта юкъерча экипажо йизза кхоачашдаьд планагIа лаьрхIа хинна, Советски Союзеи Болгареи Iилманхоша цхьана кийчдаь дола тохкамаши эксперименташи. Цу балхех дикка доккха дакъа болгарски специалисташа хьаяьча аппаратурах пайда а эцаш кхоачашдаьд.

Кхоачашъяьй геофизически тохкамий шерра программа, цунна чуйоагIаш Болгаре Халкъа Республика территоре тIа, Iаьржача форда Акваторе тIа, Лаьттан кхыча районашка урташ доахилгеи спектрометрировани елгеи а долаш. Хьакхаьчача информацех пайда эцаргба дуккха Iилмани халкъабоахамен декхараш кхоачашдара.

Никъ беча хана обработка яьй дуккха де дезараш чулоацаш йолча астрофизически комплексана, кхоачашъяьй массехк серий галактически а галактикера йоацаш а сердала источникаш, планеташта юкъера среда, Лаьттан ионосферен атмосферен хулаш йола физически процессаш Iомаяра йола эксперименташ.

Космически материаловедене программагIа хьакхаьчай металлически сплавий монокристаллий а тоаяь характеристикаш йолча композиционни материалий а образецаш.

Дунен халкъашта юкъерча экипажа балха тIехь дикка моттиг дIалаьцай дозал доацаш хиларга вала Iомалуча хана саг болх бе могаш хилара комплексни тохкамаш дара тIаерзаяьча медицински эксперименташа.

Цхьана болх баьча ерригача этапашка Титов Владимир, Манаров Муса, Соловьев Анатолий, Савиных Виктор, Александров Александр цIена а лакхача профессиональни боараме а болх беш хилар.

Толаме чакхъяьнна советско - болгарски цхьана яь полет космически аренаш машара гIулакха караерзаеш беркате цхьана дунен халкъашта юкъера гIулакхаш леладе йиш йолга хьахьокхаш хIама да, хIаьта цо белгалдоаккх Советски Союзеи Болгаре Халкъа Республикаи халкъашта юкъера доттагIал дIахо даим чIоагIлуш а дохаргдоацаш а хилар.

КПСС ЦК Тезисаш ювцаш

ДОГ УРАОТТАДУ

КПСС Центральни Комитета XIX Ерригсоюзни партийни конференцена йола Тезисаш ешаш дагайох вай советски общества историе керда этап дIайолаяь, демократизацеи гласностеи никъ хьабиййлла КПСС ЦК апрельски (1985 шера) Пленума решенеш. Сийлахь-воккха Ленин кхелхачул тIехьагIа денз хIанз миссел бакъдар дувца, дагардар дIаала йиш хиннаяц советски наьха. ДIаала къувлаш мел хиннар дувца йиш хиларагIа кер паргIатагIа ба, са дикагIа доаккхалу.

Перестройкас шерра таронаш лу наха шоай говзалаш, сакхетам дегIабоалабе, личноста культ хиннaчеи сайца лаьттачеи хана лочкъадаь лаьтта, харцахьа мел хиннар хьагучадаккха, из сихагIа дIадаккха, вай общество цIенъе.

Бакъда хIанз а болаш ба къаьнача уйлан тIара бовлаца туга нах. Перестройка дIаяхьара духьале ю цар шоаш деча гIулакхашца а оалача дешаца а. Царна духьал ира къовсам лоаттабе беза.

ХIаьта перестройка, Тезисаш тIа ма аллара, «...социализма гуманистически чулоацами хIама хьакхоллара низи биззача боараме гучабоаккхаш я».

Коммунистически парте кулгал а деш, вай вахара массе а оагIонашка доккхий дика хувцамаш хул. Уж хувцамаш деча юкъе хьинаре дакъа лаца декхарийла ва хIара саг.

XIX Ерригсоюзни партийни конференцега хьеж нах, цох партеи халкъеи вахаре хула йоккха событи а лоархIаш. Иштта хетийт вай таханарча вахара, чурча а арахьарча а политика ерригa оагIонаш чулаьца оттаяьча Тезисаша. Цар дог ураоттаду, хьинар айду.

Ю. ЧАХКИЕВ,
къахьегама ветеран.

НИЙСА ХЕТАЦ...

Боккхача теркамца, кIоаргга уйла тIайохийташ Iомаяьй аз Ерригсоюзни партийни XIX конференцена йола КПСС ЦК Тезисаш. Цхьаккха шеко йоацаш кIоаргга чулоацам болаш а исторически доккха маIан долаш а документ да из. Из документ дувцаш да тахан коммунисташа меттел берригача советски наха а. Вай вахаре дуккха а дика хIамаш дахьаргда партийни конференце. Цудухьа чIоагIа сатувс аз а из лоархIам бола коммунистий форум хьаеллаpгйолча денга.

Халкъо шийна караэцаш латт паччахьалкхенна доал делга, хIана аьлча, вахаре эггара маьхала гIулакхаш къестадеча дакъалоацаш ба беррига а къахьегамхой — министр вар аьнна, болхло вар аьнна къоаста ца веш. ХIанз хулаш латтача перестройка бала кхоач массанега.

Дукха ха йоаццаш КПСС ЦК Тезисаш ювцаш хьайийлла партийни собрани хилар тха участке а. Верригаш а итт коммунист чувоагIа тха юххьанцарча партийни организаце. Царех кхоъ пенсионер ва. Болх беш бараш 7 КПСС член мара вац. Сосе 1964 шера денз коммунистий мугIарашка ва. Цу юкъа кIезига дакъалаьцадац аз партсобранешка а конференцешка а. ХIаьта массехк шера тхоай парторганизаце секретарь хилар... Цхьан дешаца аьлча, цу даькъерча балхах кхеташ ва со, моллагIа вола коммунист санна.

Сона чIоагIа хала хеташ да тха партийни организаци дегIайоагIаш ца хилар. 1969 шера денз цхьаккха болхло парте хьанийцавац тха участка. Из денне а дац парте хила бокъо йола болхлой тха бац яхилга.

Кхоанен уйла йоацаш я тха парторганизаци яхилга да из. ДIанхача шерашка санна хIара бетта ю оаха партсобранеш. ХIаьта цига дувцаргдар хьалхе а чIоагIду — фухха леха а цаI лаха деза из дIаяхьара.

Бакъда апрель бетта коммунисташ мукъа ца хиларах па еш йинсар аргIанара тха собрани. Из оаха йир май бутт чакхбоаллаш. ХIаьта тха секретарь чIоагIа халача этта а вар из ишта нийсдаларах. Цигга уйла йир аз, эшаш хIама дий-те хIара бетта партсобранеш елга? Сога хаьттача-м дац. Из е а дIаяхьа а еза йинза яргйоацаш дола хьал хьаэттача. Верригаш а болх бераш ворхI саг мара ца хилча тхо-м лоархIадац эшаш а ца эшаш а протоколаш язде. ТIаккха мича кхухь уж? Цхьаннахьа а. Духхьал отчетно-хоржама партийни собране дар мара КПСС Ленински райкоме дIалуш а дац, вожаш — итташ шераш доахаш архиве дада. ДIакхувсалац. Бакъда, райкоме сиха собране яьй аьле хоам бу, хьалха а санна. Цудухьа укхаза цхьаккха а керда хIама дац хоалуш.

ХIанз волча тхоай секретарага аз хаьттар: «Эшаш дий-те цхьа система а яь хIара бетта партсобрани елга?» — аьнна. Цо, «даьра эш, Iа йицарий уж са метта хьо волча хана» — аьнна жоп делар. Цу тIехь бакъ лувра из, ала хIама дацар. Цудухьа сона ловра цу хьакъехьа коммунисташта, секретарашта фу хет ха. Со гIалат ваьнна хила а ма тарлой.

Д. УРУСОВ,
«Автоспецоборудование» яхача завода токарь, партеи къахьегамеи ветеран.

Нн. Л. С. Витриговна, Ю. С. Ибрагимовна «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьайбаш леладер» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Хьайбаш леладеча даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьайбаш леладер»** яха сийлен цIи лойла:

Витригов Ломали Саралиевича — Надтеречни районерча «Горагорский» совхоза жаIуна.

Ибрагимов Юнус Сайдалиевича — Надтеречни районерча «Минеральный» совхоза воккхагIволча жаIуна.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 13 июне.

●

Нн. Т. З. Исаевана, А. Магомадована «Нохч - ГIалгIай АССР промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Промышленноста даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч - ГIалгIай АССР промышленноста заслуженни болхло»** яха сийлен цIи лойла: **Исаева** Табарек Зиядиновнана — № 4 йолча Грозненски маьхк еча завода бод хьувчоа, г. Грозный.

Магомадова Ашатена — № 2 йолча Грозненски маьхк еча завода бод хьабечоа, г. Грозный.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 13 июне.

●

Нов. Р. И. Попенкона «Нохч-ГIалгIай АССР болх беча кагирхой заслуженни хьехамча» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика социальни Iалашон органашка хьехамчал деча даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларах **«Нохч-ГIалгIай АССР болх беча кагирхой заслуженни хьехамча»** яха сийлен цIи лойла **Попенко** Раиса Максимовнана — Нохч-ГIалгIай АССР социальни Iалашон Министерства пенсеш а пособеш хьаяздараи хьателараи йолча Центра начальника заместитела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

1988 шера 13 июне.
г. Грозный,

●

Нов. Ю. Б. Вебера «Нохч-ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Физически культураи спортеи даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи **«Нохч - ГIалгIай АССР физически культура заслуженни болхло»** яха сийлен цIи лойла **Ю. Б. Вебера** — академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института физвоспитани кафедра воккхагIволча хьехархочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1988 шера 13 июне.

Перестройка наькъагIа

КХОАНЕН УЙЛА ЕШ

Чечен-Аул яхача юрта чувоаллача улл Нохч-ГIалгIай «Силуэт» яхача производственни объединене «Маржан» яха филиал. Массехк шу хьалха производственни заданеш кхоачашъеш хиннача филиала гIулакхаш талха доладелар. Из йолаш йолча таронех бизза пайда ца эцарца, балха кердадар юкъеккхувлара уйла ца ярца, юххера болхлой йоакхо ца ярца дувза доагIар. Нагахьа санна, хьалха наха башха дIа ца эцаш йола цхьан тайпа продукци хьа а еш, планаш кхоачашъеш хинна яле, хIанз перестройка еча хана из чакхдаргдолаш дацар. Вешта аьлча, хIанзарча дIадехарашка хьежжа болх эрга ца баькkхача баргбоацаш дар этта хьал.

Цу лостамагIа болх бенах тIаберзабара керте отта дика кулгалхо эшар. Цудухьа объединене администраце керттерча даькъе, цу гIулакха уйла йир. Цар шоайла дага а баьнна, цу балха тIа Старопромысловски районерча ткацки филиала цеха начальник Барахоев Дауд вахийта лаьрхIар. Из цига хьожавар цхьа бахьан доацаш дацар.

ХIана аьлча, цо тайп-тайпарча организацешка кулгалдара балхаш тIа волаш хьахьекхадар ше производственни гIулакхех дика кхеталга, нахаца болх бе ховш волга.

Кердача кулгалхочо эггара хьалха филиала хьал овлангара техкар. Деррига а шийна ма дарра дайзачул тIехьагIа цо цхьа вывод йир: укхаза болхлой вIалла йоакхо ца яь хилар. Ма дарра аьлча, къахьегамхошта бытови, болх бара, салаIара хьалаш хьадара гIулакх тесса леладаьдар хьалха хиннача кулгалхоша. Цудухьа, уж проблемаш къоастаяра дукхагIа теркам тIа а ухийташ, болх дIаболабе лаьрхIар къонача специалиста. Цо дика кхетадора цар къахьегамцара безам совбаккхарца мара царгара балха тIа доагIар хьадеха йиш йоацалга.

Цудухьа Д. Барахоев филиала мастеращца И. Закариевца, Х. Сатабаевца, иштта дикагIболча болхлошца — вязальщицашца С. Мааеваца, М. Амирбековаца, Л. Цициеваца, мотальщицаца А. Ахмадоваца дага а воалаш, царна эша хьалаш хьаде волавелар. Цкъарчоа, болхлой делкъийга хIама даа таро хургйолаш помещени хьакъоастайир цо. Из холодильникаца, газови плитаца, нетолашца, гIандашца Iалашъйир. ХIанз филиала болхлоша делкъийга чуухаш ха йоа яц, цар шоашца цIагIара даа хIама хьакхухь. ХIаьта укхаза дIоахдий дуъ. Иштта гардеробни хьайир.

Iан замалахьа укхазара помещенеш чуIе йиш йоацаш шийла хулар. Цунца къахьегама овсарле лохлора, наха цхьаьцца лазараш деттал

ора. ТIаккха балха ара ца бовлаш тоъал ха йоакхар, цамогаш ба яхаш. ХIаьта на дош сихха къоаста ца дича даргдоацаш дар. Укхаза Дауда мело йиизар. Цо объединене кулгалхошца дийца а дийца, цар новкъосталца отоплени чуюллилга вIаштIехьдаьккхар. Каст-каста субботникаш а деш, филиала коа-карта лостам бир. Культурни салаIара хьалаш хьадир. ХIанз филиала коа чу ваьлча, деррига а довзаргдоацаш хувцаденнад.

Болхлой шоай еча йоакхонна раьза болга ше кхетадича, из тIагIертта балха тIа доагIар хьадеха волавелар.

ХIанз цо шоаш арахецача изделей ассортимент тахханарча дIадехарашка хьежжа шеръяра, цхьайола участкаш эргаяхара теркам тIаззар.

Цу хьакъехьа оттаь мероприятеш чакхйоахана хьалашка дукха проблемаш нийсъелар. Объединенера цхьаболча кулгалхоша цу филиала оборудовани ялара духьала бар. Цхьабакъда, укхаза цун новкъостал дир творчески хIанзарча тайпара уйла еш йола къона кадраш хьаллоацаш волча объединене генеральни директора Дашукаев Мувсас.

ХIана М. Дашукаева новкъосталца а филиала кулгалхочун хьинарца а цига хьалха хинна ткацки цех меттаоттаяьй. Цу цехе хорашка доаладу, мебела тIадетта кIадаш, шарфаш хьаю. Иштта продукци кхы а эргаяха лерхIаш ба уж. Цхьабакъда, цу гIулакха новкъарле ю наладчикаш ца тоъаш хиларо. Уж ца хилча станокаш хеттача бесса дIаниисъе йиш яц. Наладчикий говзал Iомае юртара шин-кхо зIамига саг деша вахийта лаьрхIад, укхаза. Ма дарра аьлча, вай республике а цу тайпара специалисташ кийчбара гIулакх геттара ира латт. Массе а хана уж кхыча республикашкара хьабийха мича воал. Цудухьа на проблема ма хулла сихагIа къоастае эза. Вешта, цу станокашта болх бе ховш бола нах укхаза болаш ба. Царех ба, шоай гIулакхах дика ка а воалаш къахьегаш бола С. Джамалдаева, А. Арсемикова, кхыбараш.

Вязальни цех а кхы тIа оборудовани а оттаяь шеръяьй. ХIанз цу чу берий колготкаш, носкеш, бараьхъаш арахец. Укхаза хьалха хьийза хIамаш хьае тай дерттIа хьа ца кхуькаш хиларах, болх юкъаргIоахар. ХIаьта из гIулакх боккъалгахьа дала мегаш да. Объединене кулгалхой цхьаболча поставщикашца дукхьалара бувзамаш лоаттаде гIерташ ба. Из дича цо йийлад лоаттаяра проблема къоастаергья.

Массаенга а дика ховш да вай республике совлеп йола къахьегама ресурсаш балха юкъеозара проблема геттара ира латталга. ХIаьта уж дукхагIа лавсе юрташка я. Цу тайпара проблема Чечен-Ауле а я. ХIаьта из къоастаена дакъа лаца дезарех я филиал а. Фу лаьд филиала цу лостамагIа?

Цу хаттара жоп луш филиала директора аьлар: — Оаха швейни цех хьаяьй. ХIанз цу чу болх беш 24 саг ва. Бакъда, цу цехе кхы а оборудовани дIаоттайнча 20 — 30 саг балха юкъеоза таро хургья тха. Вязальни цех а шеръяьй оаха. Иштта, къахьегама коллектива Совет болхлошца дага а яьнна, шин сменагIа болх вIаштIехьбаьнкхаб оаха. Цо а кхы тIа къахьегама ресурсаш юкъеоза таро елар.

Ховш ма хиллара, массехк шу хьалха цу филиале хьаяь продукци саго дIа ца а эцаш, дом тIа а биже тиекашка, склададашка уллаш хулар. Цун бахьан дар дикеи наьха дIадехарашна хьежжан цар продукци хьа ца еш хилар, ХIанз малагIа эргадонаш хиннай цу хьакъехьа?

Цу лостамагIа чанхьяха лаьрхIа мероприятеш оттайир. Цунца къахьегамхошта шоаш беча балха экономика кIийленаш дIаоваийтар. Масала, уж дIанхетабир, шоаш хьаяь продукци заказчикаш дIаэцарах цар алапи тийша хургдолгах. Нагахьа санна, брак йолаш продукци арахеце, из хьаьлчун алапех Iоткъаргхилар а дIахайтар. Иштта хIара болхлочунца къавсткъавста кхетам балара болх бир. Уж къамаьлаш-м дукха дийцадар тхона, яхаш, цхьаьцца бола болхлой ба башха ца хеташ къаьнарча оамалех къахьегаш бар. Бакъда, бутт чакхбаьлча уж массаза санна алапи хьаэца бахар. Шоашта алапи кIезигагIа, хIаьта кхычарна дукхагIа, яздаьлга хайча цар кхетадир, шоаш леладер чакхдаргдоацилга. Мичча бесса яь а норма кхоачашйича гIулакх ца доалалга, продукце диkала дукхагIа теркам тIаахийта безалга. Цудухьа хIана болхлоша бетта юкъера лаьрхIача 130—150 сом алапи эц. Иштта укх тIеххьарча хана бракованни товараш арахецалга дикка лагIденнад, болхлой дIа-хьа бувлара процент геттара лохъеннай.

Коллектива шоай хур ду наьха дIадехарашка хьежжа продукци хьае гIерташ. Из иштта хилара тешал деш да укхаза массайтта тайпара изделеш арахецар. Тахан карагIдаьннача ха ца теденш, ассортимент кхы эргаяккхар тIа къахьегаш ба уж.

Кхы малагIа перспективаш я филиала? Филиала кулгалхой ширпотреба участок хьае лерхIаш ба, цу хьакъехьа цхьаьцца кийчон балхаш дIадоладаьд цар. Цо, юрта бахача наха дика гIо дергда. Цкъа дале, кхы а массехк саг къахьегама юкъеоза вIаштIехьдаргда. ШоzлагIа-дале, гонахьарча юрташка баха нах недаращца, люстращца, оахкингашца, вазашца, иштта кхыйолча халкъа боахаме эшача продукцеца Iалашберг ба. ЦIагIа дIа а телаш болх белга вIаштIехьдоаккхаш латт укхаза. Из бокха дезалаш болча кхалнаха чIоагIа аьттув болаш да. Уж цхьан ханна шоай берашца бIарг лахха а цар новкъосталца из болх хьабе а йиш йолаш ба. ХIаьта цу хьисапе беш болча балхо берашта, къахьегама кхетам хулча даькъе дика гIо ду. Вешта аьлча, йолаш йола таронаш гуча а йоахаш, шоай производственни мощностех бизза пайда эца лерхI цар.

Укхаза белгалданкха лела шин кхоаненах тешаш къахьегача «Маржан» яхача филиала объединене коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккха хилар.

М. САЛАНГИРЕЕВ.

МОСКВА. Промышленни альпинизм. Из дош юкъе дера хьалдеча дуккхаза вIаштIардаьча цIеноштта гIулакх дара проблема духьала нийсъелча. Из къоастаеча новкъостал дир спортсменаша-альпинисташа. Царна лаьрхIа кранаш а гIишлонхоша лелаю люлкаш а езац.

Шоаш спортивни занятешка Iомабенна а тешшаме снаряженеш йолаш а хилар бахьан долаш «Измайлово» яхача Iилма-спортивни клуба альпинисташ лакхача зданей фасадий моллагIча миIинге дIакхоач.

СУРТА ТIА: альпиниста Иванов Александра ца баьккхача хьан боаккхаргба цу тайпара сахьата тIара дом.

О. ВЛАСОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДАС ХЬИЙХАЧА НОВКЪА

КIирандийнахьа дар из. Сай гIулакха Iаьлий-Юрта а ваха воагIар со. Цу новкъа гIолла водачоа бIаргаго йиш я дехьа а сехьа а бIарг макхоачча ухка совкоза кхаш. Атта дIадийца варгвоацаш хоза дар цар сурт-сибат. Къаьстта хоза хетийтар уж сийрда хьежача маьлха зIанараша. Деррига лаьтташ тхьайса дадаш санна, сатем бар дIа-хьай мел хьежача. «Тахан кIиранди а ма-дий, цудухьа саг вац кхай тIа», яха уйлаш яр сона гонахьа кхесташ. Цхьабакъда, цIаьхха бIарг кхийтар са дикка гаьна йоаллача цхьан тракторах. «Еха латташ хила еза-кх из», — аьнна, хетаделар сона. Цига Iо ца вахача кхы Iеваланзар со. ДIакхаьчача цига сона бIаргадайнар кхы тайпа сурт дар: из трактор еха латташ яцар, болх беш яр. Гучадаьлар цу тIа ваьгIар «Экажевский» совхоза кхоалагIча тракторни бригада коартолаш кхееча звенон кулгалхо Евлоев Iалаудин хилар.

Цецваьннача висар со цхьан юкъа. «Тахан берригаш а салоIаш ма бий, къаьстта ер цаI фу деш вахьогI укхаза?» — аьнна хетаделар. Кхы Iе а ца луш, из хаттар дир аз цунга.

— Тха салоIа ха яц, — аьлар цо беззаме вела а венна, — оаха салоIаргда гуйран, ялат чуийца даьлча. ХIаьта, хIанз тха салоIам малагIа ба аьлча, тхоашкара доагIа Iунал дизза дIа а кхоачийташ дIайийна культураш хьалкхеер да. — Цул тIехьагIа кхы сеца ха а ца йоаеш, бухь билла вахар из шийн «болата алачаца». Дикка ха яьккхар аз цул тIехьагIа а цунна тIехьа хьежаш латташ.

ШоллагIча дийнахьа цу боахаме ца вахача Iеваланзар со. Бакъдар аьлча, чIоагIа безам хилар са из зIамига саг вовза.

БIайхача безамца вийцар сога звеньевой I. Евлоев боахама кулгалхочо Я. Галаевс.

— Тхо цец а доахаш, тамаш йолаш саг ва из, — йоахар цо, — цунна-м салоIалга фуд а мича хов Саи-боадин вIашагIа къасташ кхай тIа хургва хьона из, бIарго сердал хьалоацаш, чу а гIоргвац. Дика къахьегамхо ва из, цудухьа оаха доккхал а ду цох.

Иштта тешал дар Iалаудинах совхоза кхыча специалисташа даьр а. Къаьстта чIоагIа могавир из бригадира Сапралиев Мувсас.

— Цхьа шу мара дац оаха из звеньевой оттаваь, — яхаш дувц цо.—Цхьабакъда, цу лоаццача хана цунна карагIдаьнна дика гIулакхаш-м кIезига дац. ДIадахача шера 50 гектар марг яцар цун звенос коартолаш кхеяь майда. Цхьабакъда, тха бригаде эггара лакхагIа хилар цун звенос чуийца из хьувкъам. 138 центнер хилар хIара гектара тIара Iалаудин керте латтача звенос хьаяьха коартолаш, 125 центнер план йолаш. ХIаьта, укх шера 100 гектар я цун звенос доалдеш. Тхо шеко йолаш дац соахкарчул а дикагIа цо укх шера къахьегаргхиларах.

— Тхоай бригаде меттел, берригача тха боахаме а, укх шера эггара хьалха коартолаш дIайийна яьлар тха звено, — аьлар сога I. Евлоевс, шозлагIа юха а тхо шиъ кхай тIа вIашагIкхийтача, — цхьабакъда, укх шера тха балха хьокхам кхы тайпа хургба. Соахка, коартолашца болх бу хьалхара шу а долаш, Iаяха дика каяланзар лерхIаш хиннар кхоачашде. Цхьабакъда, укх шера-м хургдац из иштта. Оаха фу даьд аьлча, берригача звенона чубоагIача болхлоша цхьа барт а баь, укх тайца соцам тIаийцаб: юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чуэца коартолаш 150 центнерал лохагIа ца хилийта.

БIубенна дар звеньевойс даь къамаьл. Цхьабакъда, гуш-м дар, из де цар чIоагIо яь хилар а, цул совгIа из чакхъяккха уж лаьрхIа хилар а.

Бакъахьа хургда аьнна хет, дIадахача шера а, иштта укх шера а, низ-хьинар ца кходеш даим хьаьнала къахьегаш хьабоагIача цу звеноцарча болхлой цIераш яьхача. Уж ба Евлоева Лида, Татриева Казбан, Евлоева Лиза, иштта кхыбараш. Шоай звеньевой саннэ балхах дог а лазаш, ди-тIехьа дикагIа къахьегаш хьабоагIа уж.

ТIеххьара массехк дош ала безам ба I. Евлоевх лаьца. Ханга диллача воккха вац Iалаудин. 1983 шера, арми чакхъяьккхачул тIехьагIа вера из укх боахаме болх бе. Цхьабакъда, вIалла арме вахалехь а укхаза болх беш хиннав из. Хиннавац механизатор волаш-м, хьайбаш леладеш хиннав. Вешта, цун да Яхьъя а цу боахаме къахьегаш хиннав ше пенсе ваххалца. Цудухьа ала доагIа аьнна хет: дас хьийха никъ ба воIо тIаийцар, аьнна. Из хIанз бIубенна водаш а ва цу новкъа ваьнна.

М. МУХТАРОВ. тха соб. корр.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

НГIАССР Министрий Совета Президиумо ший аргIанарча заседане бийцар г. Грознерча халкъа депутатий Старопромысловски районни Совета исполкома КПСС XXVII съезда дIадехарашка хьежжа лакхехьарча органий соцамаши распоряженеши, шоай решенеши кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабелга а хьежалга а вIаштIехьдаккхара хьакъехьа беш бола болх.

Райисполкома председатела В. Н. Скворцова докладага ла а дийгIа, Министрий Совето белгалдаьккхар, Старопромысловски райисполкома тIанийца решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабелга, хьежалга эргадаккхара, организационно-массови боарам лакхбара, шоай балха керда формаши методаши юкъеккхувлара хьакъехьа белгала болх белга. ТIанийа решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабареи хьажареи дешаш районни Совета сессешка, исполкома заседанешка дувц. ТIахьожам лоаттабарах йола положени чIоагIъяьй, тIанийца решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабара а хьажара а лаьрхIа общественни хьисапе а инспекци хьаяьй. ТIанийца решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабареи хьажареи балха юкъе хьинарегIа дакъа лоац Совета массазарча комиссеша.

Цу чакхбоахача балхо тIадиллача гIулакха хьалхашкара бехктокхам айбеча, район экономически а социальни а дегIакхувлара декхараш кхоачашдеча гIоновкъостал ду.

Цунца цхьана, тIанийца решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабелга, хьежалга эргадаккхара, балха стилаи методаштеи перестройка яра хьакъехьа райисполкома беш бола болх таханарча дIадехарашка хьежжа бац. Райисполкомо лакхехьарча органий соцамаши распоряженеши ший ханахьеи дикеи кхоачашъелга Iалашдац, шоай решенеш кхоачашъяра тIехьа боагIа тIахьожам лоаттабац. Цхьа наггахьа мара ювцац района отделашкара, управленешкара, организацешкара исполнительни дисциплина хьалах йола отчеташ, цу балха хьала йоагIа анализ яц. Республика правительства, иштта кхыча лакхехьарча органий цхьадола соцамаш тIехьа а тетташ, дуккхача хана кхоачаш ца деш дус.

ТIанийцача решенешта тIахьожам лоаттабара, уж кхоачашъяра хьакъехьара депутатски формированей лоархIам мела лакхбу.

Министрий Совета президиумо Старопромысловски райисполкома хьалхадаьккхар, кхоачамбоацараш дIадоахилга, решенеш кхоачашъяра тIехьа тIахьожам лоаттабареи хьажареи хьакъехьара организаторски болх чIоагIбелга, исполнительски дисциплина чIоагIъяра, шоашта тIадиллача гIулакха хьалхашка чIоагIа бехктокхаме хургйолча лоIаме кадраш хьалкхеяра хьакъехьа де дезараш тIаэцалга.

Райисполкома аппарата болхлой, отделий, управленей кулгалхой шоашта тIадехка гIулакхаш цIенхаштта кхоачашдара бехктокхам лакхбе, решенеш кхоачашъеча дисциплина толхаь, документаш кхоачашдара ханаш тIехьяьха моттигаш нийслой царна боагIача беса теркам тIаоза беза.

Хьалхадаьккхад, тIанийцача решенешта тIахьожам лоаттабеча районни Совета сессе, *массазарча комиссей, депутатий лоархIам ма могга лакхбелга. Райисполкома, цул отделаша, управленеша массаза а районни Совета сессешка*, къахьегама коллективашка, бахача наха хьалхашка шоаш беча балхах йола отчет тела еза.

Заседане тIахьожама порядке хьежар «Нохч-ГIалгIай АССР-е милице участковий инспекторий болх эргабаккхара, цар материальни Iалашо тоаяра де дезарех» бола НГIАССР Министрий Совета соцам кхоачашбара хьакъехьа бувзама производственно - технически управлене, НГIАССР Госагропрома, Октябрьски Назрановски райисполкомаша беча балха дешага.

Белгалдаьккхар, цу ведомствашеи райисполкомашеи Министрий Совета соцам кхоачашоара доагIа де дезараш тIа ца ийцалга, белгальха мероприятеш кхоачашъяра боагIача тайпара болх вIаштIех ца баьккхалга. Кхы тIа де дезараш белгалдаьхад, общественни порядок лораеча, бокъонаш телхаяра гIулакхе профилактика еча милице участковий инспекторий лоархIам чIоагIоара, цар шоашта тIадехка декхараш толаме кхоачашдеча доагIаш дола хьалаш хьадара хьакъехьа.

Баха нах хьун а гIишлон а материалашца биззагIа Iалашбар духьа Совмина Президиумо НГIАССР торговле министерства хьу йохкача предприятей базе «ГIишлон материалаш» яха оптово-розничнии объединени хьаяра йола решени тIанийцай.

Цу объединене халкъа эша товараш (сарпалаш, фоттаи хьекха-шпунтованни материалаш, корий, наIарий блокаш, хьун изделеш, бетонии, кIира маркхалаш) хьаделга вIаштIехьдоаккхаргда, хIаьта иштта наха хьу тоаеш, металлопродукци тедаш, садови цIенолгаш вIашагIдохкаш, кизгаш тедаш, иштта кхыдола маьхах гIулакхаш дергда.

«Чеченингушавто т р а н с» объединенена, шоай доалахьа автотранспортни средстваш йолча министерствашта, ведомствашта тIадиллад «ГIишлон материалаш» яхача оптово-розничнии объединене заявкех наха ийца товараш чукххахьара эшача боараме автотранспорт лоаттаелга.

Дикача нахах

ИШТТА ВА ИЗ

Цхьаволчоа школе деша вагIача хана дезз хов ше воккха хилча малагIа професси харжаргья. ДукхагIча даьхье шоашта дагалаьттар кхоачаш а хул цар. Цхьабакъда, хIанзчул 18 шу хьалха Эскирханов Iусмана дага дацар шийха милице болхло хург ма вий, аьнна. Итт класс йоаккхаше а автошколе деша эттар из. Дукха дезаделар каралаьца гIулакх. Бакъда, ма хетта дега салоIам беш-м дацар. Эскаре гIулакх де вахалехьа водитель волаш къахьийгар. ХIаьта эскаре а автобатальоне хилар из гIулакх деш. Даьхен декхар дIаденна ваьлча ше хьалха къахьийгача Шалински АТП юхавера.

...Массехк кандидатура яр АТП комсомола комитета РОВД балха хьожавара йийцараш. Цигга дуккханеша раьза болаш тIанийцар Эскирханов цига хьожавелгах йола предложени. Иштта нийсвелар из милице балха.

— Шек воалаш. Iайха хержа професси нийса йийхьогI, аьнна, хеташ моттигаш хиларий хьа? — хетт аз Iусманага.

— Хилар, — дарий ду цо. — Цхьабакъда шеко цIенъянна дIаяьлар бокъонца балхах со чувелча. ХIаьта ха дIа ме йода дукхагIа безабелар сона сай болх.

Милице болх аттачарех бац. Эггара бехктокхамеча участке — уголовни розыске ва Экирханов. Уголовни зулам даь хьулабенна зуламхой ба цо хьалеха безараш. Зулам даьр — бекхам боацаш виса йиш яц яхача принципагIа бу цо ший болх.

ВIалла а дага йоаца киловзалаш увттаю зулам даь байдда лелачар, суда кIалхара бовла гIерташ: балха бола моттигаш хувцаш, сурт-сибат хувцаш, кхыча къаман мотт Iомабеш, документаш хувцаш. Бакъда, профессиональни говзал лакха хиларо, нахаца болх бе харо таро хулийт Эскирхановна цу тайпара нах хьалаха а уж цул тIехьагIа суда дIабала а.

Иштта, Грозне вахаш хинна К. Эдилов, «Грозненский» яхача совхозе материально-бехктокхамеча балха тIа вар. Iаса санна социалистически доалехьенах вахкаш хиннав из. 13 эзар сома маьха эе де вIаштIехьдаьннад цун совхоза боахама лоаццача хана. «Гале чуелла юв къайлаяргья» яха кица дика довзаш ше деш дола къоал гучадаргдолга ховш хиннав К. Эдилов. Гайна ганза суда хьалхашка оттавезаргволгах са кхувш дIъ шера къайла ваьнна лийннав Эдилов. Бакъда, Эскирханова Ростовски областа цхьан хуторера хьалехав из.

Диъзача шера суда тIа ца воагIаш, хьулалуш лийннав Петропавловская яхача станицера наьха хIамаш лечкъаь В. Болдырев.

Пхе шера «эбарг ваьнна» лийлар Комсомольская яхача юртара А. Мухтаров. Цо меттахьа урс теха саг вийнавар. Бакъда, из мичахьа ва а хайна укх шера февраль бетта Волгоградски областера жа доажадеш волчара Мухтаров лаьца хьавоалавир Эскирханова.

Укх шера март бетта райотделе воалавир Кулары яхача юрта вахаш вола Р. Шамаев. Ши шу хьалха дениз Iаьдалах хьулалуш хиннав из. Анаша увзаш а наркотикаш лелаеш а хиннав из.

Вай лакхе белгалдаьлараш санна дола масалш кхы а кхы а доаладе йиш яр. Уж Эскирханов Iусмана балха тIа шортта да. ХIиьла хIара уголовни гIулакх шетохкача хана вIалла а лоадам бац аьнна хетача фиташ тIа теркам тIабохийташ, йаьхьий опыт йолча милице болхлошка шийна ца хоар дIахоатташ хьавоагIа из. Вай мехка кхыча регионашкарча уголовни розыска коллегашца бувзамаш лоаттаду Эскирханова.

...Цо дIадоладаьча аргIанарча уголовни гIулакха финал — гаьнара командировка, судагIа ведда лела зуламхо хьалацар. Цу тайпара командировкаш каст-каста хул уголовни розыска оперуполномоченни волча милице воккхагIаволча лейтенанта У. Эскирханова балха тIа.

ХIаьта из аргIанарча командировке ваха накъа а ваьккхе цунга хьежаш ба дезал: цIеннана «Загорский» яхача совхоза берий беша воспитатель, ши воI — ялхлагIча класса дешархо Ахьмади, хьалхарча классе вагIа Хьабиби, зIамига Хьадии. Бераш деша дагIа Толстой-юртарча нюмер шиъ йолча юкъерча школе. Дешарах дика кхет бераш — каст-каста даь тIахьожам боацаш бусаш бале а. ХIаьта аргIанарча командировкера цIавеча школерча шоай «толамех» дувц цар даьга.

Атта боацаши кхерамеи ба Эскирханова болх, бакъда цун сих летаб из. Из боацаш оамал бац цун.

А. ШАМСУТДИНОВ.

СУРТА ТIА: У. Эскирханов.

Н. ХАТАЕВА сурт.

ЗIамигача коллектива доккхий гIулакхаш

СССР-а 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода ремонтно - механически цехе цхьаккха хIаманца белгалйоалаш яц, аьнна, хеталургда цкъарчоа, из подразделени. Нах а кIезига ба укхаза, производства низаш а доккхий дац. Цхьабакъда, лоархIамеи доккхийи декхараш да цу зIамигача коллективо кхоачашдераш.

Цу участка болхлоша ремонт ю стандартни йоацача оборудованена, компрессораштa, насосашта. Ерригача завода станокашта эша запасной оатхалаш а хьаю укхаза. Коллективо ший болх профессионально белга хьагойт, Ленина цIерагIа ГНПЗ, цемент ю завод мо йолча предприятешкара дуккха а нах царгара гIо деха ухаш хилаpo.

Наха эшаш йола товараш арахецача участке бехктокхаме заказах болх беш ба хIанз станочникаш. КIерамаш деш йола аппарат еш боахк уж. Конструкци дикагIча оагIорахьа хувцар бахьан долаш цун низ айлургба. Договор яь ма хиллара, июль бутт юкъе кхоаччаш йистедаха дезаш да цигара деррига балхаш. Из декхар кхоачашдара тIадерзадаь да комплексни бригада деррига низаш. Бакъда, новкъарлеш а нийсъелар: хьа ца кхоачаш гоа лу Свердловскера турбаш.

Участке цхьана къахьегаш ба токараш, фрезеровщикаш, пхьараш, термисташ, слесараш - инструментальщикаш. Царех дуккхагIа бараш массехк специальность йолаш а ба. Йоккха говзал йола мастераш ба токарий бригадираш Барабанов Александр Степанович, Ефремов Геннадий Николаевич, фрезеровщикий бригадир Белоус Вячеслав Семенович, слесарий бригадир Обухов Валентин Фомич, пхьар Пономаренко Анатолий Степанович. Поккха производственни опыт йола, цIенача къахьегамца яьккха авторитет йола болхлой ба уж. ТIехдика къахьегарца белгалбаьннаб къонабараш а. Масала, бIухо - интернационалист хинна токарь Ченцов Василий.

Станочни участка болхлоша массаза а кхоачашъю производственни план. Царца дукха ба рационализаторски предложеней автораш, кердадар балха юкъекхувлараш. Творчески болх бара масал да участка начальник Скляров Борис Владимирович. Цунна дIадахача шера итогех хиннача смотре-конкурсе «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене дикагIвола рационализатор» яха сийлен цIи еннай.

— Шоай болх бовзаш а болх бе ховш а нах ба тхо долчара бараш, — йоах станочникий кулгалхочо. — ЧIоалхане дар, аьнна, моллагIа декхар кхоачашде вIаштIехьдаргда тха. ХIаьта а цхьаьцца бахьанаш нийслу, булургболчча тайпара тхога болх хьа ца байташ. ЧIоагIа къаеннай станокаш. Юкъера лаьрхIача, цар хIаране, кIезигагIа дале 20 шу даьннад. Дуккхаза нийслу тхона хьаденача аьшка, тха бийдала дикал лоха йолаш. Е езаш йола технически параметраш йолаш хилац. Цхьабакъда, эггара ирагIа латта проблема кхы я: дукха ха ялалехьа дукхагIа бола тха болхлой пенсе гIоргба, хIаьта царна когаметта хьалъотта къонабараш бац участке.

Склярова хетачогIа, болхлой дефицит участке айъялара цхьа бахьан — долча къахьегама законодательствос станочникий бокъонаш кIезигъеш хилар.

Масала, отпуск цар 15 календарни ди мара яц, пенсе уж 60 шу даьлча мара бахийтац, болхлой кхыча категорешка хежача, алапи дикка лохагIа да.

З. АЮБОВ.

Кхоана—медицински болхлочун Ди

Цу хьакъехьа масал а доаладеш, дика мел долча дешащца хоастае йиш я скори медицински гIо дара больница Чапанов Саварбек керте латтача кхоалагIча хирургически отделене коллектив. Цун медперсонала юкъе ба дукхача къамий нах: эрсий, гIалгIай, нохчий, эрмалой. Барттайна, цхьа дезал санна кхотабенна, шоаш болча дарба дайта хьабаьхкача наьха йизза йоакхо еш, цар хьашташ кхоачашдеш, халача хьале вар безамеча, Iимерзача дешащца хьоасташ болх беш ба укхазара лораш, медсестраш, кхыбола специалисташ.

ЦIенача, сийрдача палаташка ухк дарба дайта баьхка унахой, хIаьта теркам тIера ца боаккхаш хьож царга медперсонал. Отделене мел вола лор лакхера дешар дийша ва мехка тайп-тайпарча городашкарча медицински институташка. Масала, РСФСР заслуженни лор Iомаяь, цо ший знанеш дIаенна я нохчо, отделене йоккхагIйола медсестра Курбанова Света, эрсе, медсестра Сухорукова Татьяна, дукха гIо даьд цо 2-ча категоре лор волча эрмалочоа Багдасарян Геннадена, лор-интерн волча нохчочоа Хубаев Султана а, кхыбарашта.

— Дикка ха яьккхар аз отделене уллаш, хала а чоалхане а операци яьчул тIехьагIа. Къовзткъа совгIа саг вар соца цхьана дарба дайташ. Республика миIмиIингера баьхка нах бар уж. БIарг тIера ца боаккхаш, са чов ерззалца сона Iунал деш хилар отделене заведующи С. Чапанови хирург-ординатор Р. Ведзижеви. Са а соца цхьана илларий а дог гIоздоаккхаш яр цар унахой яь йоакхо, цудухьа даим а са дага латтаргба цу отделене лораш, хIана аьлча, тахан со могашмаьрша хилар дизза тийша да цар профессиональни говзалах, адамалах. Цудухьа цIенача дег тIара даькъала ювц аз отделене медперсонал кхоана дездергдолча цар профессиональни цIейца, уж даим а могашмаьрша хилар, цар дарба даьча унахоша царна оалаш дола баркал тIа-тIа алсамдалар лов сона, — яхаш дувц шу совгIа хьалха укхаза дарба дайташ хиннача диъ бера нанас Наурбиева Зинас. ХIаьта отделене операци а яь бийрзача наха оалаш дола цу тайпара ловцаш хIара дийнахьа хаза йиш я больнице коа дIачуваьлча.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) АргIанарча унахочун лазара историех дувцаш дагабувлаш ба С. Хубаев, Г. Цуранова, Г. Багдасарян, С. Чапанов, Т. Сухорукова, С. Курбанова, Р. Ведзижев.

Автора сурт.

ЦIЕНА ДОГ

Сунженски района центральни поликлинике болх беш я медсестра Брюховецкая Нина Федоровна. Дукхача наха йовзаш я из.

Духхьашха из йовзаш, кабинете дIачуяьлча сона яйра юкъерча дегIара, кIай халат тIадувха унахочунца чIоагIа безаме къамаьл деш ягIа кхалсаг.

Нина Федоровнас теш хинна кхалсаг йийлха, бIаргаш цIийденна яр. Аз ладийгIар цар деча къамаьлага.

— ХIама дергдац хьона, — йоахар Нина Федоровнас цунга, — Хьа лазар дарба де йиш йоацаш дац, лазара сатоха деза. Лорий дарбаш дукха да, хIаьта эггара дикагIа вола лор ва саг ше.

Дог айденна, сатем чубесса баркал а аьнна, араяьлар кабинетера унахо. ТIаккха согахьа хьа а хьежа, со шийна массаза а цига яьгIача санна, аьлар: «Иштта да-кх ер хIара дийнахьа».

Ший лазаро гот а вав, дуненна а наха а эгIазъухаш, поликлинике вена унахо раьза ве а цунна доаггIача бесса гIулакх де а атта дац. ХIаьта а унахошта дарба деш ше дукхача шерашка баьча балха тIа дика вIаштIехьдаьннад цун наьха безам тIаувза.

25 шу да Нина Федоровнас цу поликлинике болх бу. ДикагIчарна юкъе цун цIи йоакхх. Цхьаннена а «ак» ца оалаш хьайоагIа къахьегама ветеран. Дисциплина чIоагIа йолаш, шийгара гIалат ца доалийташ, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш чакхъяьннай из. Дийша баьнна поликлинике хьожабаьча къонача специалисташта ший говзал дIаIомаю цо, вешта аьлча, из укх массехк шера къонабарний хьехамча я.

Дукккхаза а котало яьхай цо медицински болхлошта юкъерча социалистически яхье. Болх дика беш хиларах дукккхаза а тийннай цунна Сийлен грамоташ.

— Аз укх поликлинике болх бу дукха ха я, — аьлар медсестрас Хашагульгова Марема, — сона а къонача кхыча специалисташта а чIоагIа накъа яьннай Нина Федоровна, цунна дика бовз ший болх. Цхьадола хIама цунга хоатт оаха. Теза ца хеташ массанена новкъостал де кийча я из.

— Сона дукха беза сай болх, — йоах Нина Федоровнас. — Унахошца дувца атта дац. Сога хьаттача, лорий говзал Iомае вошаш вола саг нах безаш, сабар, сатем болаш хила веза. Сай дезал а Iомабу аз нахаца Iимерза, къахетаме хила.

Нина Федоровнай дезал кхийнаб. ЙоккхагIа йола йоI — Ирина мединститут йисте а яьккха, болх беш я.

Шийна тIадувха халат санна, кIай, цIена да Нина Федоровнай дог-уйла.

Х. ТОМОВА.

ГIУЛАКХ ТОАЛУШ ДОАГIА

ХIара шера июна кхоалагIча кIирандийнахьа вай мехка белгалдоаккхаш дола медицински болхлой Ди массаза а деррига халкъа унахцIенон цIей санна чакхдоал. ХIанз медицински болхлоша шоай цIей дезду вай общество перестройка яра, гласноста, демократена тIехьа шерра къовсам баьржача хана, советски халкъ XIX Еррнгсоюзни партийни конференцена накъадаха кийчлуча деношка.

Капиталистически мехкашка санна доацаш, советски здравоохранени гуманни чулоацам болаш хилар цун социалистически принципашкара доагIаш да. Вай унахцIено лораелга эффективни хилар Iалашду медицински кадрай сеть чIоагIлуш йоагIаш хиларо.

Шоай унахцIено лораяра йола гражданий бокъо мах боацаш, квалифицированни гIо дарца, шерра профилактически мероприятеш чакхъяхарца, гонахьара Iалам лорадара тIехьа де дезараш дарца Iалашъю вай мехко.

УнахцIено лораяра тIаерзаьча ерригача мероприятешта финансировани ю паччахьалкхено, къоаношта материальни Iалашо яра гаранти лу.

ШийтталагIча пятилетке унахцIено лораелга дегIакхувл КПСС XXVII съезда решенешкеи «Халкъа унахцIено лораелга дIахо дегIадоаладара де дезарех» болча КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцамагеи хьежжа.

Вайна махарра, паччахьа замах Нохч-ГIалгIайченна юхейисаяр наьха шоай доалахьара, во Iалашъяь йола, массехк менги мара ца латта 10 зIамига больница. ХIаьта Советий Iаьдал латтача шерашка больницаш 81 дIакхаьчай. 55-зза дукхагIа хиннад унахошта лаьрхIа дола маьнгеш. Амма, республике баха нах цу юкъа кхозза дукхагIа мара хиннабац. ХIанз 10 эзар сага 104.6 менги кхоач вай больницашка.

Революци ялалехьа Нохч-ГIалгIайчене верригаш а 21 лори юкъера медицински 25 болхлои мара хиннавац, царна юкъе цхьаккха нохчои гIалгIаи хиннавац.

Мадарра аьлча, юртарча наха деррига а медицински гIо делга хIама ца ховча, хьежача наьха кара хиннад. ХIанз вай республике бахача наха медицински гIулакх деш 3 эзар совгIа лор, 9650 юкъера медицински образовани йола болхло ва. Царех 1253 лор, 3537 юкъера медицински болхло нохчийи гIалгIайи ба. РСФСР-еи НГIАССР-еи Заслуженни 4 лор, 22 РСФСР Заслуженни лор, 51 НГIАССР Заслуженни лор ва республике болх беш. Царна юкъе ба 40 гаргга медицински Iилмай доктораши кандидаташи.

Хоалуш дегIаденад юртара унахцIено лораелга. Ерригача районашка центральни участкови больницаш, санэпидстанцеш, родильнии берийи отделенеш я. Болх беш ба берий лораши ерригача профилегIа бола специалисташи. ЦIаьхха нийсденна хIама дац бераш довлга Советий Iаьдала шерашка иттазза совгIа кIезигденна хилар. Укх тIехьарча пхе шера эзар сага 24,5 саг тIакхийттав, хIаьта дикка кIезигденнад нах бовлга.

Нохч-ГIалгIайчене саго вахаш йоаккха ха революци ялалехьа 32 шу мара ца хиннача, хIанз 70 шерал тIехъяьннай.

Духхьал укх тIехьарча шин шера бераш довлга 10 процент лохденнад. Бахача наха медицински гIулакх делга тоалуш доагIа.

Укх тIехьарча шин шера республике хьалъяьй ткъо совгIа керда медицински объекташ, вешта аьлча, дIаяхача XI пятилетке яьраш миссел. Цу даькъе я 300 маьнги болаш йола берий отделени, г. Аргунера керда дарбан корпусаш, Грознера № 3 йола больница. Хьалъяьй 9-гIча городской больницера 232 моттиг йола, Назранера 240 моттиг йола больничнн керда корпусаш. Грозне хьайийллай республикански стоматологически поликлиника, 500 саг чуводаш йола Гудермесера поликлиника. Юртарча районашка хьайийллай межрайонни травматологически, урологически, инфекционни отделенеш, 5 керда амбулатори, 11 ФАП.

Эргабаьккха тоабаьб лорий участкашкара болх: хьалха цхьан лоро-терапевто 2-эзар сага, цхьан педиатро 950 бера гIулакх деш хиннадале, хIанз лора 1800 саги педиатра 800 бери мара кхачац. Цо гIо ду дикагIеи сихагIеи унахошта гIулакхи теркои е.

Назрановски центральни больнице хьайийллай дега лазар долча наха сихха гIо дара йола, мел эшача оборудованеца Iалашъяь, межрайонни кардиологически отделени.

Урус-Мартанерча, Назранерча районни больницашка болх бе йолаеннай травматологегIа йола специализированни больницаш.

Шалинскии Урус-Мартановскии центральни районни больницашка хьаелла лерхI эндоскопически кабинеташ. № 2 йолча городской берий больнице 60 маьнги оттаргболаш шеръяьй травматологически отделени. Цига дийнахьа а бус а хирургически гIо ду лозадаьча берашта.

Республикански больнице терапевтически отделенена реконструкци яьй. Юрташкара хьаухача унахошта дарба дара интенсивни терапе блок хьайийллай. Юрташкара унахой городе хьакхувлалга тоадаьд.

Сихха медицински гIо дечa боккха лоархIам болаш я «Сихха медицински гIо дара городской больница».

Дарбан - профилактически учрежденей медицински болхлой унахой лазар теххаи царна дарба даьи ца Iеш, бахача наьха санитарни культура лакхъяра тIехьа къахьегаш ба. Цо таро лу инфекционни лазараш кIезигагIа хилийта.

Дикача къахьегама толамашца шоай цIейна накъа болх Малгобекски ЦРБ керттерча лора заместитель Л. С. Картоева, г. Грознерча № 8 йолча поликлиника терапевтически отделене заведующи С. И. Рубан, городерча стоматологически поликлиника цергий лор Р. А. Муталиева, республикански неврологически диспансера керттерча лора заместитель М. Х. Исаев, Назрановски ЦРБ лор-терапевт З. И. Экажева, иштта кхы дукккхабараш.

Вай республика берригача а медицински болхлошта къаьгга гу шоашта хьалхашка латта доккхий декхараш. Уж кхоачашдара шоай низи хьинари кходергдолаш а бац.

В. ИЛИСХАНОВ,
санитарни просвещене республикански ЦIен лор.

УНАХОША БАРКАЛ ОАЛ

Советски гражданашта СССР Конституце еннача дукккхача бокъонех лоархIамегIчарех цаI я наха шоай могашал, унахцIено лораяр. Цу гIулакха дукха ахча хьахец паччахьалкхено ший бюджетера, мехка тайп-тайпарча медицински дешара заведенешка кийчбу квалификаци лакха йола специалисташ, тIа-тIа дукхагIа хьалъю дарбан учрежденеш. «Деррига сага духьа» яха принцип лерргIа кхоачашъю вай мехка.

Мациев Султана дийшад Алма-Ате, Астрахане дийша ва 1-ча категоре лор Ведзижев Руслан, А. Данилова йистеяьккхай Москвера институт. Махачкале, Фрунзе, Орджоникидзе, Нальчике, Краснодаре, кхыча городашка дийша баьннараш а ба отделене болх бераш юкъе.

Дикача квалифицированни лора ховр ховш я укхаза 30 совгIа шера къахьегаш йола Цуранова Галина Степановна. Къонача специалистий хьехамча я из.

Ший моттиг кораяьй

...ГIойтIарча цхьан улица тIа я юртара участкови больница. ХIанз-м йоккха, сийрда, эшаш мел йолча оборудованеца Iалашъяь больница я из. Бакъда, цу хана... Цун заведующи къона специалист Кизаев Авалу веха хьовзанзар чукхийтта бала боалла из «боахам» шийна бIаргабайча. Цига кхыметтел электричество а яцар. Тоае езаш яр помещени.

Балхах чувелар къона специалист.

Ха тоъацар цунна. Духхьал шоай юрта бахача наха гIулакх дича боалаш мича бар больница болхлой. Гаьна йоацаш ядача Комсомольское, Алхазурово, кхыча юрташкарча наха де дезар медицински гIулакх.

Кизаева еннача предложенех группашта бекъа а луш, фермашка, бригадашка медицински темаех беседаш, лекцеш еша ухар больница болхлой. Къонало ловргйоацаш цхьаккха а хало мичай. ХIаьта духхьал хоза дешаш дац уж. Авалуи цун новкъостийи сиха дIабайзар гаьна йоацаш ядача юрташка бахача наха.

Атта дацар къаьнача замах юхедисача ийрчача гIулакхашца къовсам лоаттабе. Цхьайола моттигаш яр исташа бераш цIагIа деш. Дукха хьинари низи эшаш хIама дар тайп-тайпара лазараш хьоадергдоацаш санитарни хьал тоадар.

— Фу дергда вай, мозий дукха хиннадар, аьнна, — оалар цхьаволча къоаночо, — топ еттаргьа аз царна.

— Герз эшаш хIама дац, — оалар Авалус. — Корашка, наIарашка хикисеш охка деза. Ков цIена лоаттаде деза, хьажал, шун коа мел дукха харбаза чIоргаш яда. ХIаьта цар мозий гулду, тIаккха цар тайп-тайпара лазараш хьоаде тарлу.

Цкъа Кизаев Авалуга хоам кхаьчар цар юртахочун Умиев Салмана кIаьнк Iусман хала цамогаш ва, аьнна. ОарцагIваьннача лора гучадаьлар кIаьнка пехкашта воспалени хинналга. Лакха температура а йолаш, воагаш вар из. Мухь бетташ елхаш, цунна гонахьа хьувзар къона нана, да йиш еха коа гIолла хьалIо ухаш лелар. Iаьрж делла бар цIагIара боккхий нах.

— Больнице хIана воалаваьвац оаш кIаьнк, — аьнна, Авалус хаьттача, кхы а чIоагIагIа мухь а баьнна, йийлхар нана, хIаьта маро корта чубеллар. Массанена хьалхара жоп делар Салмана дас:

— Больнице сенна вуг из? Тхо а кхийладац цхьанне а лорашка, даьла къахетамца хьалкхийнад. ХIаьта кIаьнка цхьанне а де новкъостал дац, цудухьа цIагIа валийтача бакъахьа хет тхона ер.

Цунца дувцарах хIама хургдоацалга дика кхетадир къонача лоро. Цудухьа массехк ди-бийса даьккхар цо кIаьнка юхера дIа ца воалаш. Цул тIехьагIа дика хилар кIаьнк. ИIовхал йижар, хIакагIа хилар кIаьнк. ИIовхал йижар, хIакагIа хилар ... Ma даа ваьлар. ТIаккха-м ше харц хинналга хайра цIендаьна.

Е укх тайпа цхьаькха масал. Каст-каста че лаз, яхаш хулар дукхача дезала да Аслаханов Хьамид. Лазар тоххаш анализаш ийцачул тIехьагIа Авалус Хьамидага из цIенхаштта цамогаш волгеи цунна сихха операци е езалгеи дIахайтар.

Мичара! Лерг хьокхаш вацар Хьамид.

Бакъла, гуйран цхьан шийлача бус корах хIама техар.

— Хьамид леш латт, боккъала а гIо де, — йоахар цун воIо.

Авалу дIакхаьчача сахетам чура ваьнна уллар унахо. Сихха Урус-Мартане хьалвигийтар Хьамид, больницера телефон теха машина хьа а йийха. Иштта Iоажала кIалхара ваьккхар цо Хьамид.

Маца дIадолалу, маца йистедоал юртарча лора балха ди? Цу хаттара нийса жоп дала хала хургда. Унахо волча цунга кхайка мег миччахана: ди дар аьнна, бийса яр аьнна, йоачан яле, дарц хьекхе.

ХIаьта Кизаева кхоачашде дезаш кхы а дукха декхараш ма дарий. Ше къона коммунист хиларах тарра, партбюро тIаяхка партийни порученеш а кхоачашъе езаш. Бакъда, цIаккха а, магац алацар цо. Цунна нана санна хиннача даь сесага Iайшета-м дика ховра Авалуна мел хала да цхьайолча хана.

1964 шера Кизаев Ахьмада Авалуна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лу. ТIаккха цу хана-м из ГIойтIарча участкови больница керттера лор вар.

Диъ шера болх бир Кизаев Авалус ГIойтIа. ХIара дийнахьа кIоаргагIа дикагIа бовзар цунна ший болх. Цхьабакъда, специализаци а яр е езаш. Цудухьа шоллагIча Московски медицински институтерча шин шера йолча ординатуре деша отт из. Цигара цIавеначул тIехьагIа Веденски районни больница керттерча лоралла хьожаву. Кизаев. ГIулакхаш дукха лале а, хIара мукъача сахьата аспирантуре оттара кийчо ю Авалус. Ординатуре дешаш волча хана ессар цун керта чу из уйла. Из лерхIаш вар цIенхаштта Iилман балхаца ший вахар дувза. Цудухьа дукхагIа из бахьан долаш воагIа из республикански больнице болх бе. 1973 шера кандидатски минимум толаме дIа а яле, нервни лазарашта йолча кафедра аспирант хул А. Кизаев.

...ХIанз из деррига а тIехьашка да. Таханарча дийнахьа медицински Iилмай кандидат невропатолог Кизаев Авалу республика унахцIенон министерстве дикагIа болча специалистех лоархIаш ва.

«Баркал хьона лор». Уж дешаш дийшар аз номер цаI йолча Грозненски городской поликлинике отзывай книжка тIара. ХIаьта уж хетадаь дар цу поликлиникерча лора-невропатолога Кизаев Авалуна.

«Со халданза юкъ лазаш яр, — яхаш яздy цхьан кхалсаго. Дукхача лорашка дарба дайташ а хиннаяр. ТIехьара а невропатолог Кизаев волча хьожайир со. Тешаш яцар, се цо ерзаергья, аьлча, бакъла, со харц хинналга тахан гуш да. Баркал хьона, лор!».

А-Г. УГУРЧИЕВ.

СУРТА ТIА: А. Кизаев.

ОДОЗОЛ ДЕХЬАРА

Вай доттагIий опыт

Кховзткъа шерал шо тIехдаьннадале...

Висла яхача додача хин берда йисте дагIа Костюшковске № 21 йола цIа. Из къаьна, шозза вIаштIара даь цIа къайладаьккхад вай ханнарча цIеноша. «Пенсионерашта социальни новкъостала цIа» аьнна яздаь, наIар тIа хьалтеха йоаллача табличкас хьахайт тхо адресагIа даьхкалга. Хьалубла, хьожаргда вай цу цIагIа фу ду. «Дошо гуйре» яха клуб цох хIана оал.

Хьаьший тIаэц директора Ханна Михаляка. «Цо шоай боахамах дувц. Лохерча этаже да вIашагIкхетарах къамаьлаш даран дола паргIата цIа. Пенаца латт пианино, саьнгга латт бос бола телевизор. ЛагIаш тIа гIолла лакхе хьалтIа ваьлча столовни салоIа цIаи да. Цига оттаяь я шезлонгаш, диванаш, хIаьта уллув я зIамига кухни.

— Тха цIа лаьрхIа да хьинаре къахьегачара е общественни гIулакх дечара баьнна цхьаь бисача наха шоай ханнара барашца ха дIаяхьара новкъостал де, — йоах Михаляка.

ХIара Iуйрийна укхаза воагIа 30—35 саг. Укхаза Iуйрийна, делкъийна, сарахьа хIама дуъ цар, цул тIехьагIа цIаболх. Дуачохи медицински гIулакх дарахи укхаза воагIача саго шийна доагIача пенсех ах гаргга дар дIадала деза, пенси дукхакIезига хиларга хьежа доацаш. Кхача лоаттабаран цIа леладаран кхы тIаэшар паччахьалкхено ше лу. Ма дарра аьлча, унахцIено лораяра городской отдело. Укхаза хьоаде доагIа наьха унахцIенонга халданза хьожаш хилар. Укхаза каст-каста воагIа лор, кIиргагIа шозза унахцIено тоаяра гимнастика ю.

Барттайна дезал санна дах тхо, йоах директора, тайп-тайпарча ханара нах дале а. Тхо долча боагIа 60 шергара 90 шерга кхаччалца ха йола нах. Дукккханешта шоай цIа хиннад цох. 10—12 шера хIара дийнахьа боагIа уж укхаза. Берригаш а цхьатарра хьал — дезал болаш бац уж. Цхьабарий бераш а берий бераш а да. Шоай ханнара болча нахаца безам баа лов царна. ХIара дийнахьа бахкана баргбоацаш бац уж. Ва а ца ва а ший лоIам ба клуба хIара члена.

Керттерадар да обществана эша нах шоаш хилара уйла царна чуйоссаяр. Цудуца кхин а лоархIаме я общественно-культурни программа, — йоах Х. Михаляка. Тхоай хьашташIа тха каст-каста вIашагIкхет къахьегама коллективашца, Iилмани культурни деятелашца, предприятей кагирхой организацеша шефски новкъостал ду тхона. «Тахан вай шефаца», «Охота» яхача театра актераца Марек Домбровскеца вIашагIкхетар», «Тахан «Покаяние» яхача фильмага хьаяхача фирма самодеятельни жа культгоход», «Тахан вайцига боагIаргба» Пальмот», артисташ». «Тахан... тахан..» яха йоазош тIадола доккха доаца улг хьахьувкх цо.

Айса мел яьккхача хана укхаза санна са паргIата, — сатийна ха енаяц сога, — яхаш дувц 90 шу даьннача лоро-стомалога Мария Гертнера. Цо касталашха белгалдоаккхаргда «Дошо гуйре» яхача клуба член йолаш ший 15 шу дизар. Иштта хет цун новкъосташта а.

Штатни болхлой ворхI саг ва цIагIа: директор, культмассовик, санитарка, ши болхло, администратор, повар. Укхаза болх беш ба шоай гIулакх довзаш а дезаш а бола, боккхий нах лархIарал совгIа. Царна фу эш, малагIа лоIам бергба ховш бола нах.

Из доккха, паргIата цIа чIоагIа эшаш да-кх наха, аьнна уйла йолаш цу чура улица тIа ваьлар со.

— ХIанз Варшаве иштта 15 цIа да. Цар чу хIара дийнахьа 500-нел совгIа саг воагIа, — йоах Варшавски халкъа совета унахцIено лораяра Отдела заведующе Новикова Барбарас. — ХIанз ткъо шу дизад Польше «Пенсионерашта социальни новкъостал дара цIеноша» кийчде доладаь. Уж бокъонца эшаш да. Юххьанца ха яха нах тешаш бацар царех дика хIама хургхиларах, хIаьта хIанз «Дошо гуйре» яхача клуба членаш хила гIертараш дукха ба, моттигаш тоъац. Кхы цхьаькха дикадар а доал иштта цIеноех: уж хилийтара лоадама средстваш эшац. Йоккха йоаца квартираш мара эшац, уж Iалашъюлургьа къаьст-къаьстача предприятешта. Цу гIулакха тIехь доккха новкъостал ду тхона варшавски заводашеи организацешеи.

Нагахьа санна шун кховзткъа шу а даьннадале, шо пенсе а дале, нагахьа санна шо цхьаь а дале, шоана сагота а яле, бакъда шо Варшаве дахе, тIаккха гIайгIа ма е оаш. Шоай хIама тIа а йийхе, Костюшковске набережне, 21 йолча гIо шо. Цига керда нах бовзаргба шоашта, событеех дизза дIахьоргда оаш.

Альгимантас ДЯГУТИС, ТАСС корр.

Варшава.

ЮАР-а Мозамбика къаман сопротивлени оалачун (МНС) кара гIолла Мозамбика духьала кхайкабинза тIом бу. ЮАР-е Iома а баь, Мозамбике дIачуухийтача маьхах оттабаьча нах боабераша хьалхарча даькъе бахача наха духьала тIом бу. Террористически акцеш чакхъяхара военни гарнизонаш йоаца моттигаш а хержаш, цар маьрша баха нах боабу, цар боахамаш хIалакду, цIеноех, школаех, больницех цIи етт. Цигара нах шоай фусамаша лаьтташ а дуташ йоккхача нах бахача пункташка дIаух. Республикера 300 эзар гаргга саг лоалахарча мехкашка ваха дIавахав.

СУРТА ТIА: Софала яхача провинце МНС бандитий террорах ядда ена кхалсаг ший берашца.

АИМ—ТАСС сурт.

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНЕРА ХОАМАШ

ЦХЬАН ДАГАРА БА

ТIатеIIа къахьегаш ба укх деношка Ачхой-Мартановски района «Овощевод» яхача совхоза баьццара горошек хьалкхееераш. Из маьрошек хьалкхееераш. Из маьхе культура укхаза дIайиннай 262 гектара тIа. Эггара хьалха кхай тIа ший агрегат араяьккхар йоккха опыт йолча механизатора Ш. Абдаева. Цу боахаме цо къахьега дукха шераш да.

— Планага диллача хIара гектара тIара 50 центнер горошек чуэца езаш да тхо, — йоах совхоза партбюро секретара Х. Албастова. — Цхьабакъда, тхоай таронашка хьежа а хьежа, оаха лаьрхIад из деккар тIехкхоачашде.

Графико ма яххара Ассински консервни заводо хIара дийнахьа ткъаь итт-итт центнер горошек дIачуэца а из чакхъяккха а дош деннад. ЛаьрххIа тIахьожам лоаттабу продукци хьакхухьача транспорта, из ханал тIехьа юврггйоацаш, яккха езачул совгIа ха цо завода коа йоахаргйоацаш.

ГаргагIертача XIX Ерригсоюзни партийни конференце сийна къахьегама вахте а этта, шоашта хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашде гIерт баьццара горошек кхееераши консервни завода болхлойи.

АХ ШЕРА ПЛАН ЯЬЙ

Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза хьайбаш леладераша ах шу хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара планаш. Июнь бутт юкъе а бахале, цар дIачудела 9,2 тонн дулх, план 70 центнер йолаш, 1100 центнер шура, 150 центнер планал дукхагIа.

— ХIанз санна дика хиннадац тха гIулакхаш дIадахача шерашка, — йоах моттигерча ферма заведующе Вахаев Темаркъас. — Шу беркате хилар хургда-кх из, е наьха хьинар айдалар хургда. ТIехдика къахьегаш ба тха дояркаш Халдарханова Малкан, Люсаева Ровзан, Витиева Амнат, кхыбараш.